— Як тут у вас багато пташок на дніпровських кручах!

— Дідунь розказує, колись було більше. І водилися такі, що тепер уже не водяться.

— Чому не водяться?

— Бо перевелися.

— А може, полетіли до вирію — і назад не повернулися?

— Е-е, так не буває. Пташки завжди з чужини повертаються на батьківщину, де народилися. Хай то з Індії повертаються, хай то з Африки летять назад.

— І як тільки вони вгадують летіти й туди, й назад?

— Ніхто не знає. Навіть не знають учені. Мабуть, лише самі пташки і знають, але хіба вони розкажуть?

Понад їхніми головами, зовсім низько, рівно б’ючи крильми, мерехтячи білим підпушком грудей, пролетів табунець диких качок.

— У дніпровські плавні полетіли, — мовив Васько Васюра, провівши поглядом качок, які хутко й зникли поза верхівками ясенів. — І навіщо тільки полюють на них?

Вони прислухалися, наче в ранковій тиші сподівалися почути рушничні постріли. Проте ранкову тишу порушував хіба що легкий шурхітливий шелест листя на чагарниках поблизу. Та й не близько дніпровські плавні, звуки рушничних пострілів звідти не долинають сюди, окрай поля.

— Тихо, — з гамованою радістю сказала Надійка.

Радість у її очах мала синій колір волошок, на яких іще не протряхла роса.

Вони сиділи окрай поля поміж кущами шипшини, гілля якої було рясно обнизане кораловими ягодами. Трохи збоку, сховане за деревами, ховалося село, а прямо перед ними слалося поле. Сонце вже зійшло, випило досвітній туман, проте де-не-де віддалеки снувалися попелясті пасемця, ледь погойдуючись над полями, але і їх скоро мало висушити сонячне проміння.

Вони, сидячи поміж кущами шипшини, обоє прислухалися, намагаючись не пропустити жоден звук.

Принюхуючись до вітерцю, що долинав із поля, Васько Васюра сказав:

— О, хлібом пахне вітер.

— А я не чую, щоб хлібом пахнув, — принюхуючись, мовила Надійка.

— А ти пересядь на моє місце.

Вона вдячно подивилася на щедрого Васька Васюру, пересунулася на його місце на прижовклій траві — й аж заплющилася:

— Ой, пахне славно!

Васько Васюра хотів сказати, що вітер пахне хлібом і там, де щойно сиділа Надійна, але змовчав чомусь.

— А може, не прилетять, ми тільки марно чекаємо? — озвалась Надійка.

— Повинні б прилетіти. Ще рано.

І Васько Васюра став пильно вглядатися ген-ген у небеса над горбистими полями. Горбисті поля, де заставлені ожередами соломи, де світячись білими валками вимолоченої соломи, слалися в млисту далечінь, і небеса над ними здавалися безмежними, спробуй обдивитися всі їхні простори! Але найпильніше він вглядався в сиво-блакитну далину понад гаєм, що темнів на обрії, бо, певен, дорога диких гусей з півночі на південь мала пролягати саме понад отим гаєм.

— Щось блищить ген-ген у полі, поміж валками, — помітила Надійка.

Васько Васюра примружився: і справді, вогник мерехтливий зблискував поміж валками пшениці, і той вогник мінився сліпучими іскрами.

— Ага, блищить, — згодився.

Надійка вже знову дивилася в небо.

— І лелек у вашому селі багато…

— Ну, щоб так багато, як ти кажеш, то ні, але водяться.

— І коло самого села, біля дороги. Там такий електричний стовп стоїть. Лелеки звили гніздо на електричному стовпі й навіть лелеченят висиділи.

— Еге ж, висиділи, — згодився Васько Васюра.

— А кругом же машин повнісінько! І туди, й сюди снують по дорозі, а їм зовсім не страшно, й не дивляться на машини.

— Лелеки вже позвикали до всього.

— А якби влучила блискавка?

— Та ну…

— Або навіть не просто блискавка, а кульова, кругла?

— Та ну! — й зовсім поблажливо сказав Васько Васюра. — В інші стовпи не влучає? Не влучає. То чому повинна влучити саме в той електричний стовп, де лелеки?

Сонце вже височенько підбилося над землею і гріло все палкіше, їм аж душно стало в шипшинових кущах. Тонкі сувої туману й зовсім розсмоктались над землею. Горбаті поля відкрились у таку немислиму далечінь, у яку влітку й не відкривались, бо були позаростали хлібами.

— О, чуєш? Курликає!

— Курликає? Де?

— Може, там… А може, й там… Либонь, журавлі…

Вони летіли жадібними очима в блакитні безмежжя над полями, сподіваючись побачити перелітних журавлів, але погляди їхні тонули в сонячній млі небес — і нічого там не бачили, схожого на ключ журавлиний. Може, Васькові Васюрі лише причулося? А може, так високо пролягає сьогодні журавлина дорога в небі, що і їхнім молодим очам туди не сягнути? Й коли вони стомилися шукати журавлиний ключ, то Васько Васюра запитав:

— Ти вже їдеш скоро додому, в Київ?

Голос його так сухо прошелестів, наче осока на вітрі.

— А ти знаєш? — здивувалася Надійка.

— Знаю, — відвів очі вбік.

— Гм, ти знаєш, — усміхнулася Надійка. — А звідки?

Васько Васюра ховав похмурі шершнюваті очі.

— Ну, звідки? — допитувалася.

— Знаю — та й годі… Ось ти їдеш, а в нас саме така пора почнеться!

— Яка пора?

— Осінь…

— І в Києві почнеться осінь.

— Хіба в Києві така осінь, як у нас? — здивувався Васько Васюра. — Ти наші садки бачила чи не бачила? Та що садки! Ген по дніпровських кручах скільки диких слив росте, як нападає з гілля — всю землю вистелено сливками. А горіхів скільки на ліщині! Хочеш — сам зривай, а коли лінуєшся зривати, чекай, коли попадають, тоді тільки не лінуйся згинатися, шукати в траві.

— А білки на горіхи є?

— А хіба ти не бачила білок? Є білки, вони теж люблять горіхи, але не бійся, і тобі вистачить, і білкам.

Надійка стиха засміялась, що він так ото сказав про неї та про білок, мовляв, усім горіхів ліщинових вистачить.

— А бачила, скільки в нас їжаків?

— Ти й сам наче їжак, — торкнулась його коротко обстриженої, колючої голови.

— Побачила б ти, як вони яблука носять на своїх голках. Ото сам собі настромить на голки й несе, готує припаси на зиму.

— А ти на своїх голках умієш носити яблука? — Надійка знову пустотливо пучками пальців торкнулась його голови. — Так, як їжак?

— Ет, придумала жартувати. Давай краще вистежувати диких гусей, а то й не побачимо, як пролетять мимо.

— А ти ж казав, що вони отуто в полі сядуть? Аби перепочити після важкої дороги?.. Перед іще важчою дорогою?

— Авжеж, сядуть, коли летітимуть… А коли вже перепочили десь?..

Вони видивлялись у небесах на політ диких гусей, які вже начебто мали летіти. А може, Васько Васюра помиляється? Може, дикі гуси ніколи й не летять із півночі на південь понад цим придніпровським селом? Надійка раптом втратила цікавість до сонячних блакитних небес. Бо скільки можна чекати? Та й пора до баби Одарки, адже сьогодні має з Києва прибути машиною батько, щоб забрати її з матір’ю додому. Вона опустила стомлений погляд униз і вигукнула:

— Дивися, дивися!

Васько Васюра першої миті подумав, що вона побачила диких гусей.

— Де, де? — запитав, дивлячись угору.

— Вниз подивися, отуди… — Надійка показувала рукою в поле. — Там, де блищало, тепер дим, подивися!

Справді, понад валками пшениці, там, де недавно вони бачили загадковий блискітливий вогник, тепер колихався дим. Дим колихався майже прозорий, він майже не розтікався понад землею, і здавалося, зараз так само розтане в сяйві дня, як і появився. Проте дим не зникав, а вперто погойдувався і, здавалось, погустішав.

— Земля горить? — запитала Надійка.

— Хліб загорівся, — самими губами проказав Васько Васюра, зводячись між шипшинових кущів.

— Неправда… Бо як він міг загорітися?

— Побігли! — скочив на ноги Васько Васюра.

І побіг на той дим, що снувався в полі над валками соломи.

Йому ще не вірилось в пожежу, бо де та пожежа могла взятися? Ніхто не підпалював, адже вони все добре бачили. Та чим ближчав косатий дим, Васько Васюра упевнювався: пожежа.

Загорівся один валок, від нього вогонь перекинувся до сусіднього валка, ось-ось міг перескочити далі. Наче осатанілий, Васько Васюра став відкидати суху солому далі від вогню.

Задихаючись, ковтаючи дим, він порозкидав один валок, порозкидав другий і тепер уже тільки стежив, чи немає десь близько для вогню

поживи, щоб вогонь переметнувся, щоб упився жадібними золотими зубами.

Сяйливі вогники де-не-де спалахували на стерні, але він став затоптувати їх ногами. І Надійка, надбігши на поміч, також топталася ногами по стерні, нищачи оті курні сяйливі вогники.

Пожежа так і не встигла розгорітися на всю силу, як вони погасили її, і тепер лише дим снувався в повітрі, вився попіл, і гіркий чад щипав у носі та в горлі.

— А чого загорівся? Хто підпалив?

Надійка розгублено роззиралася обіч, немов усе-таки сподівалася побачити того зловмисника, який додумався спалити все поле. Це б вогонь перекинувся далі й далі, і до отих ожередів, що видніють у полі, і до лісу, й до села, бо погода стоїть суха та сонячна, за такої погоди тільки й палати пожежам.

І, здається, не могла повірити, що вони запобігли цій пожежі.

Васько Васюра ступив до спаленого валка соломи, який обернувся на купу тріпотливого попелу, підняв щось із землі.

— Ось…

У його руці блищало прозоре денце від розбитої пляшки.

— Сонячне проміння заломилося в цьому склі — і спалахнула солома.

— Ми ж бачили, як воно блищало, — взяла з його рук оте прозоре денце пляшки.

— Бачили, — винувато згодився Васько Васюра. — І хто його тут кинув? А ти молодець, не злякалася.

Уже могли б і йти звідси, але Васько Васюра не квапився, занепокоєно озираючись довкола, чи ще де не видніє вогонь, чи не курить.

Надійка замірилася викинути скло, проте Васько Васюра перехопив її руку, відібрав круглий уламок.

І Надійка почервоніла, бо від сорому кров несподівано прилила до щік.

— О, подивися, якась машина стала край поля, чоловік вийшов із машини, — сказав.

— Та це ж мій тато з Києва приїхав по мене! — зраділа Надійка. — Це він! Це його машина.

Впізнавши батька, Надійка прожогом побігла по стерні на край поля, де стояла оранжева машина, від якої назустріч їй ішов кремезний чоловік у жовтій шкіряній куртці.

Наче схаменувшись, Надійка зупинилась на мить, помахала Васькові Васюрі рукою, щось прокричала — й знову побігла прудко назустріч батькові.

— Приїжджай! — крикнув услід Васько Васюра. — Ти приїдеш?

Але Надійка, звісно, не почула.

Ось вона вже біля батька, ось вона вже в батькових руках, ось уже він підкидає свою донечку вгору, ловить, знову підкидає.

Хоч дим від пожежі розвіявся, проте Васько Васюра відчув, що йому дряпає в очах так, наче від диму, й зір затуманився. Коли протер очі, то в очах розвиднилося, і напрочуд чітко вгорі над собою він побачив темний ключ якихось важких, ширококрилих птахів.

Птахи летіли впевнено, долаючи неблизьку дорогу, і Васько Васюра подумав, що це — дикі гуси, яких він таки дочекався, бо чекав не марно.

І ще йому додумалося, що дикі гуси таки захочуть опуститися на їхньому полі за селом, щоб відпочити з дороги, щоб подзьобати пшеничного зерна, якого стільки розсипано на землі.

А що Надійка вже сіла в машину й не могла бачити птахів у небі, то він зірвався з місця, побіг із криком:

— Постривай! Дикі гуси летять!

Він біг і кричав:

— Дикі гуси зараз сядуть на землю!

Мабуть, ніхто в машині не помітив Васька Васюру, бо ось машина рушила й плавно покотилася окрай поля.

— Надійко, постривай, дикі гуси летять!

За машиною здіймалася хмара сірої куряви, за тією курявою нічого вже не можна було побачити з машини, а йому здавалося, що таки можна — якщо не роздивитись, то хоч почути голос його.

— Надійко, дикі гуси!

Таки мусив спинитися, бо машина вже зникла на сільській околиці, лише курява сіріла в повітрі. В горлі йому щипало, наче від чадного диму. Похнюплено звісивши голову, Васько Васюра обернувся назад, шукаючи в полі поміж стерні диких гусей, сподіваючись, що вони таки опустилися з неба, щоб відпочити, щоб підкріпитися перед далекою дорогою, подзьобавши розгубленого зерна.

Проте диких гусей на стерні ніде не було.

Лише ген-ген віддалік означувалося місце недавньої пожежі, яку вони погасили удвох із Надійкою.

Розгублений, він підвів погляд угору, понад полями, подивився в тому напрямку, в якому полетіли птахи, сподіваючись усе-таки ще побачити їхній табун у небі, але в небі і слід їхній прохолов, небо сяяло ясною пусткою, наче зовсім недавно великі птахи й не летіли у вишині.